

**Republika Hrvatska - Ministarstvo znanosti i obrazovanja
Agencija za odgoj i obrazovanje - Hrvatsko kemijsko društvo**

DRŽAVNO NATJECANJE IZ KEMIJE

učenika osnovnih i srednjih škola 2020./21.

21. travnja 2021. (srijeda)

NAPOMENA:

1. Zadatci se rješavaju 120 minuta.
2. Dopušteno je koristiti samo dobivenu tablicu periodnog sustava elemenata.
3. Zadatci se moraju rješavati na mjestu predviđenom za taj zadatak (**ne** koristiti dodatne papire). Ako nema dovoljno mjesta za rješavanje zadatka, može se koristiti poledina prethodne stranice.
4. Odgovori na postavljena pitanja ili račun (kompletan) **moraju** biti pisani **kemijskom olovkom ili tintom plave boje**, jer se u protivnom neće uzimati u obzir pri bodovanju. Ispravljani odgovori se ne vrjednuju.

Prijavu ispuniti tiskanim slovima!

Prijava za II. dio: zadani pokus 2

Razred:

Zaporka:

POSTIGNUTI BODOVI

(pet brojeva i do sedam velikih slova)

(potpisi članova povjerenstva):

1. _____

2. _____

3. _____

OTKINUTI OVAJ DIO PRIJAVE I STAVITI GA U OMOTNICU S NAPISANOM ZAPORKOM
PRIJAVU ISPUNITI TISKANIM SLOVIMA

Prijava za II. dio: zadani pokus 2

Razred:

Zaporka (pet brojeva i do sedam velikih slova):

Ime i prezime učeni(ka)ce: _____ OIB: _____

Datum rođenja:

Mjesto rođenja:

Spol: 1. muški 2. ženski (zaokružiti)

Telefon/mobitel: _____

e-mail: _____

Puni naziv škole:

Šifra škole:

Adresa škole (ulica i broj):

Grad u kojem je škola:

Županija:

Ime i prezime mentor(a)ice:

Periodni sustav elemenata IUPAC 2013.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1 H 1,008		2 He 4,003															
3 Li 6,941	4 Be 9,012																
11 Na 22,99	12 Mg 24,31																
19 K 39,10	20 Ca 40,08	21 Sc 44,96	22 Ti 47,87	23 V 50,94	24 Cr 52,00	25 Mn 54,94	26 Fe 55,85	27 Co 58,93	28 Ni 58,69	29 Cu 63,55	30 Zn 65,38	31 Ga 69,72	32 Ge 72,63	33 As 74,92	34 Se 78,98	35 Br 79,90	36 Kr 83,80
37 Rb 85,47	38 Sr 87,62	39 Y 88,91	40 Zr 91,22	41 Nb 92,91	42 Mo 95,95	43 Tc [98]	44 Ru 101,1	45 Rh 102,9	46 Pd 106,4	47 Ag 107,9	48 Cd 112,4	49 In 114,8	50 Sn 118,7	51 Sb 121,8	52 Te 127,6	53 I 126,9	54 Xe 131,3
55 Cs 132,9	56 Ba 137,3	57-71 lantanoïdi	72 Hf 178,5	73 Ta 180,9	74 W 183,8	75 Re 186,2	76 Os 190,2	77 Ir 192,2	78 Pt 195,1	79 Au 197,0	80 Hg 200,6	81 Tl 204,4	82 Pb 207,2	83 Bi 209,0	84 Po [209]	85 At [210]	86 Rn [222]
87 Fr [223]	88 Ra [226]	89-103 aktinoidi	104 Rf [267]	105 Db [268]	106 Sg [271]	107 Bh [270]	108 Hs [277]	109 Mt [276]	110 Ds [281]	111 Rg [282]	112 Cn [285]	113 Uut [285]	114 Fl [289]	115 Uup [289]	116 Lv [293]	117 Uus [294]	118 Uuo [294]
57 La 138,9	58 Ce 140,1	59 Pr 140,9	60 Nd 144,2	61 Pm [145]	62 Sm 150,4	63 Eu 152,0	64 Gd 157,3	65 Tb 158,9	66 Dy 162,5	67 Ho 164,9	68 Er 167,3	69 Tm 168,9	70 Yb 173,1	71 Lu 175,0			
89 Ac [227]	90 Th 232,0	91 Pa 231,0	92 U 238,0	93 Np [237]	94 Pu [244]	95 Am [243]	96 Cm [247]	97 Bk [247]	98 Cf [251]	99 Es [252]	100 Fm [257]	101 Md [258]	102 No [259]	103 Lr [262]			

Kad je kisik sreo...

Cilj: Na temelju danih opažanja i ponuđenih informacija identificiraj onečišćivače zraka, koji u ovom pokusu nose nazive POZNANIK 1, 2 i 3.

Pribor: epruveta **E1**, 2 laboratorijske čaše od 400 mL, laboratorijska čaša od 100 mL, bočica za dokapavanje, dvije staklene ampule, metalna žica, vata, šibice, svijeća, staklena cjevčica

Kemikalije: smjesa nepoznatih oksida nemetala, svjetložuta vrpca, metiloranž, vapnena voda, vodovodna voda, destilirana voda

POZNANIK 1

KORAK 1 Dvije staklene ampule napunjene su istom smjesom dvaju oksida jednog nemetala pri sobnoj temperaturi i normalnom atmosferskom tlaku. **Zabilježena su sljedeća opažanja.**

U obje ampule nalazila se crvenosmeđa plinska smjesa.

KORAK 2 Staklena ampula **A1** uronjena je u smjesu leda i vode temperature 0 °C. Staklena ampula **A2** ostavljena je pri sobnoj temperaturi. Nakon 10 minuta, uspoređene su boje sadržaja ampula. **Zabilježena su sljedeća opažanja.**

U ampuli **A1**, boja plinske smjese je izbledila (postala je žutosmeđa), a obojenje ampule **A2** nije se promijenilo (ostalo je jednako crvenosmeđe).

KORAK 3 Staklena ampula **A1** potom je uronjena u čašu s vrućom vodom temperature 60 °C. Ampula **A2** i dalje je na sobnoj temperaturi. Nakon 10 minuta uspoređene su boje sadržaja ampula **A1** i **A2**. **Zabilježena su sljedeća opažanja.**

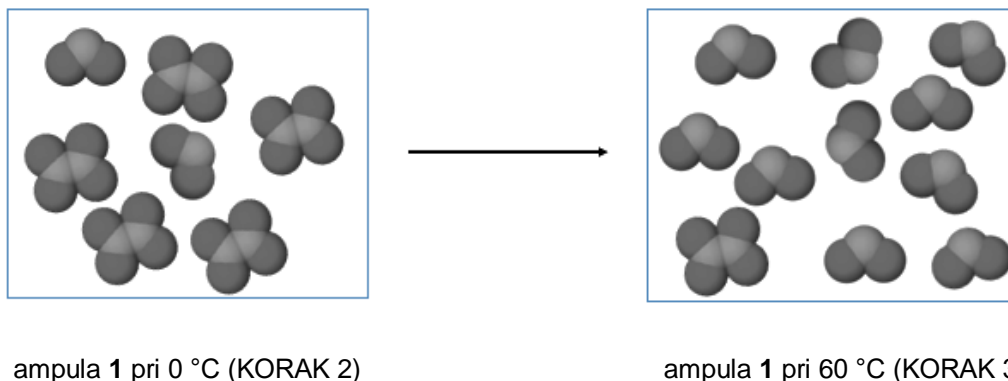
U ampuli **A1**, obojenje plinske smjese postalo je intenzivno crvenosmeđe, tamnije u odnosu na ampulu **A2**, a u ampuli **A2** obojenje plinske smjese ponovo se nije promijenilo.

PITANJE 1 Molekule oksida kojima su ispunjene ampule građene su od različitog broja atoma, a sadrže atome nemetala **D** koji je najzastupljeniji sastojak zraka. Valencija atoma nemetala **D** u oba spoja je (IV). Molekule jednog oksida nemetala **D** sadrže dvostruko više atoma u odnosu na molekule drugog oksida. Imenuj opisane okside nemetala **D** prema broju atoma u molekuli i napiši njihove kemijske formule.

Prvi oksid: _____

Drugi oksid: _____

PITANJE 2.a) Pomoću prikazanog čestičnog crteža objasni opažanja iz KORAKA 2 i KORAKA 3.

_____
_____
_____

PITANJE 2.b) Na temelju priloženog čestičnog crteža napiši jednadžbu kemijske reakcije kojom ćeš opisati promjenu koja se događa u ampuli **A1** tijekom porasta temperature. Navedi agregacijska stanja svih reaktanata i produkata.

JKR: _____

PITANJE 2.c) Kakve je boje oksid kojeg ima više pri nižim temperaturama? Objasni svoj odgovor.

_____
_____

Oprez! Opasnost od opekline!

POZNANIK 2

KORAK 4 U epruvetu **E1** uliveno je 3 mL destilirane vode i 3 kapi metiloranža. Komadić svjetložute vrpce navučen je na metalnu žicu, a zatim je zapaljen i unesen u epruvetu **E1**, ali iznad razine vode. Epruveta **E1** začepljena je komadićem vate. **Zabilježena su sljedeća opažanja.**

Dodatkom metiloranža voda se obojila narančasto. Svjetložuta vrpca je krhka (lomljiva), a zapaljena gori svijetlim plavim plamenom. Unošenjem zapaljene svjetložute vrpce u epruvetu **E1** dolazi do pojave bijelog aerosola, osjeća se oštar miris, a tekućina u epruveti **E1** pocrveni.

PITANJE 3.a) Svjetložuta vrpca jest komadić papira na koji je nanesen nemetal **E** koji je pri sobnoj temperaturi čvrsta žuta tvar. Napiši jednadžbu kemijske reakcije kojom ćeš opisati gorenje nemetala **E** tijekom kojeg nastaje oksid u kojem je valencija atoma nemetala **E** (IV). Navedi agregacijska stanja svih reaktanata i produkata.

JKR: _____

PITANJE 3.b) Napiši kvalitativno značenje opisane jednadžbe kemijske reakcije u pitanju **3.a**.

_____
_____

PITANJE 3.c) Napiši kvantitativno značenje jednadžbe kemijske reakcije opisane u pitanju **3.a**.

_____
_____

PITANJE 4 Kakva je, s obzirom na pH-vrijednost, tekućina koja je nastala u epruveti **E1** tijekom KORAKA 4?

Tekućina je _____.

PITANJE 5 Od ponuđenih imenuj onaj piktogram koji se obavezno nalazi na ambalaži kemikalija koje su tekuće lužine ili kiseline.

_____

_____

_____

_____

_____

Oprez! Opasnost od opekline!

POZNANIK 3

KORAK 5 Šibicom je zapaljena parafinska svijeća. Produkti njezina gorenja sakupljani su i cjevčicom uvođeni u vapnenu vodu. **Zabilježena su sljedeća opažanja.**

U cjevčici su se pojavile kapljice bistre i bezbojne tekućine, a vapnena voda se zamutila.

PITANJE 6.a) Parafin, od kojeg je načinjena svijeća, smjesa je različitih ugljikovodika. Brojevni omjer atoma ugljika i vodika u molekulama jednog od tih ugljikovodika je 10 : 21, a te molekule sadrže 42 atoma vodika. Odredi molekulsku formulu opisanog ugljikovodika.

Molekulska formula opisanog ugljikovodika je _____.

PITANJE 6.b) Maseni postotak ugljika u ugljikovodiku iz teksta PITANJA 6.a) je 85,01 %. Izračunaj masu uzorka tog ugljikovodika, ako sadrži 15,09 g ugljika.

Izračun:

PITANJE 7.a) Gorenjem svijeće (gorenjem parafina) nastaju čestice čvrste amorfne tvari (tvari neuređene strukture) koja se sastoji od samo jedne vrste atoma. Osim amorfne tvari nastaje i više vrsta nemetalnih oksida. Napiši kemijske oznake i nazive dviju tvari koje nastaju gorenjem svijeće, a opisane su podacima u tablici.

Fizikalna svojstva	Dokaz	Kemijska oznaka	Naziv tvari
tvar vidljiva u obliku bezbojnih i prozirnih kapljica	dokazujemo bakrovim(II) sulfatom		
amorfna tvar	na podlozi poput porculana ostavlja crni trag		

PITANJE 7.b) Gorenjem tvari poput svijeće, uz nedovoljan pristup kisika, nastaje plin koji sadrži iste kemijske elemente kao i plin kojeg dokazujemo vapnenom vodom, a valencija oba kemijska elementa u spoju je (II). Napiši jednadžbu kemijske reakcije dobivanja tog oksida iz elementarne tvari. Navedi agregacijska stanja svih reaktanata i produkata.

JKR: _____

PITANJE 8.a) Antracit je najstarija, najkaloričnija i najčišća vrsta ugljena u kojoj maseni udio ugljika doseže i 0,98. Potpunim sagorijevanjem antracita nastaje uglavnom jedan nemetalni oksid, a njegove molekule sadrže 22 elektrona. Napiši jednadžbu kemijske reakcije potpunog izgaranja glavnog sastojka antracita. Navedi agregacijska stanja svih reaktanata i produkata.

JKR: _____

PITANJE 8.b) Minimalni omjer masa kisika i ugljika, $m_{\text{kisik}} : m_{\text{ugljik}}$, koji trebaju reagirati da bi nastao ugljikov dioksid je 2,667. Koliko će kilograma ugljikovog dioksida nastati potpunim spaljivanjem 12 kilograma ugljika?
Izračun:

PITANJE 8.c) Koliki je volumen zraka potrebnog za potpuno spaljivanje 1 kg ugljika ako je maseni udio kisika u zraku 0,235, a gustoća zraka 1,204 kg/m³?
Izračun:

PITANJE 9.a) Usprkos njegovoj visokoj čistoći, antracit sadrži i druge tvari iz kojih tijekom sagorijevanja nastaju različiti oksidi. Na osnovu zadanih podataka popuni prazna polja u tablici i saznaj o kojim je atomima riječ.

Z	N(n°)	simbol izotopa
6	6	
7	7	
8	8	
16	16	

PITANJE 9.b) Oksidi kojih elementa iz zadatka 9.a) su uzročnici kiselih kiša? Navedi dva oksida.

_____